

deže tandori

STEPENICE NI NAVIŠE NI NANIŽE

Ne želim ništa nedostižno:
ne želim ništa dostižno.
Želim*.

*

Uvek treba da se
mo nečemu,
da se ne bismo
li nečemu.

Isto ga vine, poklopi

Šta bi moglo da počne
bez onog, odakle!

Ili zar ne može skupa da stane
ono što jeste i što nedostaje?
Da li je uopšte nužno
ovo razlikovanje?

»Gledaše samo moju senku,
ne videći da se osmehujem;
gledaše samo mene,
ne videći da«

ALIBI JEDNE REČI

(Po Orsagovom rečniku)

1.
pljusak; vetromet, vetroloam
— ide na vazduh/u šetnju —
dah, dušak, duvanje (instrumenta, nosa)

tajno obaveštenje, tip, poverljiv savet
plik, mehur (na odlivku)
muvoserina, upljuvak (na mesu)

2.
oluja bije kišom u vrata
— oluja besni — goni lađu ka obali (vetar)
a kakav tebe vetar donese?

oduva prašinu sa jedne knjige
kroz topovsku cev pogubi čoveka
nekome mahne/dobaci poljubac

raspiruje zavadu/razdor
potpiruje vatru
puši lulu

kolebljiv, govori čas ovako, čas onako
oglasi/duva u trubu
opeva vlastitu slavu

prazni rezervoare (podmornica)
naduje (krma stoku)
zaduva (konja)

pregori/istopi/izbije osigurač
— briga me za troškove!
boli me za tebe! nek te đavo nosi! govna te pojela!

3.
duva (vetar)
(jako) duva vetar
vihor je/besni

šta god se desilo...
šta bilo da bilo...
zaduva se, dahće

pušta da se konji izduvaju
zvuči (duvački instrument)
bljuje (kroz štrcaljku kit)

razmeće se, vragola
prsne, pregori (sijalica)
pregori, istopi se, izbije (osigurač)

4.
tamo—amo drmusa/uzvitla nešto
rasipa (lišće)
— vetar mu zamrsio kosu

oduva, otera, odagna, odnese
razagna/odnese maglu
vetar otrgnu jedra

obori (drvo, dimnjak), povali (žito)
isprazni/izduva kazan
vetar hukne kroz dimnjak

provali (vrata)
»vrata razvališe dinamitom«
potkaže, »upljuje« nekoga

neočekivano bane, svrati u posetu
razmeće se, prdi
pušta/duva mehuriće od sapuna

vidi sad to!
aktivira bombu
sleti, odleti (šešir)

5.
vrata se otvoriše/raskriliše pod naletom vetra
ugasi, utuli (sveću)
pokrene, raspuhne (visoku peć)

izduva, istera vazduh (iz plinskih cevi)
ubije/strelja nekoga
naduje mu lice

utrne (sveća)
pukne, splasne, dobije defekt (gumeni točak)
istopi se, pregori (osigurač)

pokvari se
ukvari se
propadne

6.
utihne, umine (oluja, graja)
izgladi se (spor)
okonča se (nešto), legne (stvar)

prebrodismo to
pustimo neka prođe (ili padne u zaborav)
sačekajmo da se duhovi smire

7.
(vetar) njiše (grane)
kovitla, razigrava (lišće)
kreće se tamo—amo, zanjiše se (grana, pruce)

eksplozijom raznese (most, zgradu)
digne u vazduh (lagum, barutanu)
naduva (gumeni točak), uveliča fotografiju

— diže se jak vetar
vetar znači/donosi kišu

mikloš erdej

NASLUČIVANJA II.

1. Ništa se ne događa.
2. Ništa se događa.
3. Posetio me prijatelj. Šta se dogodilo? Nasam se dogodio ja, niti se dogodio moj prijatelj, već se dogodila poseta.
4. Najzad se nešto događa.
5. Onaj kamen je još uvek na isti način, na istom mestu. To je ponavljanje.
6. Da li se dogodio neko? Događa se neko.
7. Ako se uvek događa isto: ne događa se ništa.
8. Ako se uvek događa isto: to je ono nešto.
9. Ako se ne događa uvek isto: to smo mi.
10. Ruka je pri ruci.

10/a Legenda o opipljivom.

U davna vremena pričvrstiše tanku nit za jednu tačku nebeskog svoda, u nedostupnim visinama. Drugi kraj niti spuštao se gotovo do same zemlje. Ljudi bi povremeno, kad im se prohte, uhvatili slobodan kraj niti i snažno ga procimali. Sa zadovoljstvom bi tada utvrdili da nit ne popušta, i da je gornje učvršćenje izvan-

redno sigurno. Nisu podvrgavali nit nekom izuzetnijem probnom opterećivanju, i tako je ona ostala čitava. Jedino se tokom vremena donji kraj ubrljao od silnog pipkanja. Tako je postao ljudski pojam opipljivog.

11. Tajna je prisutnost budućnosti.
12. Prošlost zaslužuje svoju sudbinu.
13. Budućnost zavređuje svoju sudbinu.
14. O nepostojećem, zvanom deo, zna se da ponavljanjem snižava stepen svog postojanja.
15. Ono što u istoriji zaostaje; konkretnost. (Na koga da se odnosiš?)
16. Samo je događajućem dopušteno da dogođeno smatra nedogođenim.
17. Ponavljanje sazreva za promenu.

17/a. Jednom odredu vojnika beše pre pedeset godina naredeno da maršira u krug po dvorištu. Kasarne. Ored maršira otad, pa do kraja vremena. Takva je stvar fotografija. Bez odreda vojnika i bez kasarne.

18. Određeno bi se kotrljalo, kad bi ga bilo. Neodređeno se događa.
19. Ponašanje bez nosioca je neodređeno. (Aristotel nek nosi svog nosioca!)
20. Ništa: apsolutno ponavljanje.
21. Voleo bih da vidim Buddhu kako juri motornim čamcem.
22. Samo je ništa večno.
23. Večno je privremeno.
24. Ničega nema.
25. S ničim se događa sve.
26. Sve se s a m o događa. To je mit.
27. Ako kažem eksplozija, rekao sam da vreme stoji.
28. Prostor: utrošeno vreme.
29. Eksplozija istorije ne zamire, već se pojačava.
30. Život je beg od alternative ponavljanja do alternative eksplozije, i nazad.

30/a. Legenda o restaurisanom jajetu.

Eksplozija na plaži. Dečak ponovo lepi ljusku na očišćeno tvrdo jaje. U kupatilu tuševi suše one koji pod njima stoje. Dečak još nije ponovo ni očistio jaje, a već počinje da vraća na mesto komadić ljuske. Tuš još nije ni osušio kupača, a već ga opet kvasi. U tom se trenutku nova eksplozija prolomi vazduhom. Komadići ljuske od jajeta behu upravo na svom mestu. To je legenda o restaurisanom jajetu.

31. Ponavljam svoju rečenicu.
32. Ponavljam svoju rečenicu.
33. Ipak ne ponavljam svoju rečenicu.
34. Ipak ne ponavljam svoju rečenicu.
35. Ipak ponavljam svoju rečenicu.
36. Što sam obećao, nisam ispunio.
37. Što sam obećao, u potpunosti sam ispunio.
38. Nisam sva svoja obećanja ispunio.
39. Najzad sva svoja obećanja treba da ispunim.
40. Svoj život ne mogu da ponovim.
41. Najzad sva svoja obećanja treba da ispunim.
42. Svojim životom i sad prestano obećavam.
44. Ili ispunim, ili obećam.
45. Ako ne obećam, ispunim.
46. Ako ne obećam, ne ispunim.
47. Ponavljam svoju rečenicu.
48. Ponavljam svoju rečenicu. Ispunio sam. Obećao sam.
49. Ponavljam svoju rečenicu. Ispunio.
50. Ponavljam svoju rečenicu. Ispunio. Nisam ispunio.
51. Obećavam da ću svoju sadašnju rečenicu da ponovim, ali izjavljujem da obećanje dato u ponovljenoj rečenici ne smatram više u pogledu sebe obavezujućim, ponavljanjem sadašnje rečenice, svoje obećanje dato u sadašnjoj rečenici smatram ispunjenim.
52. Obećavam da ću svoju sadašnju rečenicu da ponovim, ali izjavljujem da obećanje izneto u ponovljenoj rečenici ne smatram više u pogledu sebe obavezujućim, ponavljanjem sadašnje rečenice, svoje obećanje dato u sadašnjoj rečenici smatram ispunjenim. Nisam ga ispunio.
53. Moja sadašnja rečenica je ponavljanje prethodne u kojoj sam obećao da ću svoju rečenicu ponoviti. Nije istina.
54. Moja sadašnja rečenica je ponavljanje prethodne rečenice u kojoj sam obećao da ću svoju rečenicu ponoviti. Istina, nije istina.
55. Svoje obećanje ne ponavljam.
56. Ponavljam: svoje obećanje ne ponavljam.
57. Nagomilavanje napetosti ponavljanog sistema ispoljava se u ubrzanom širenju, što je drugim rečima pojačavanje eksplozije, što je, drugom rečju, vreme.
58. Odsustvo smetnji vodi pojačavanju.

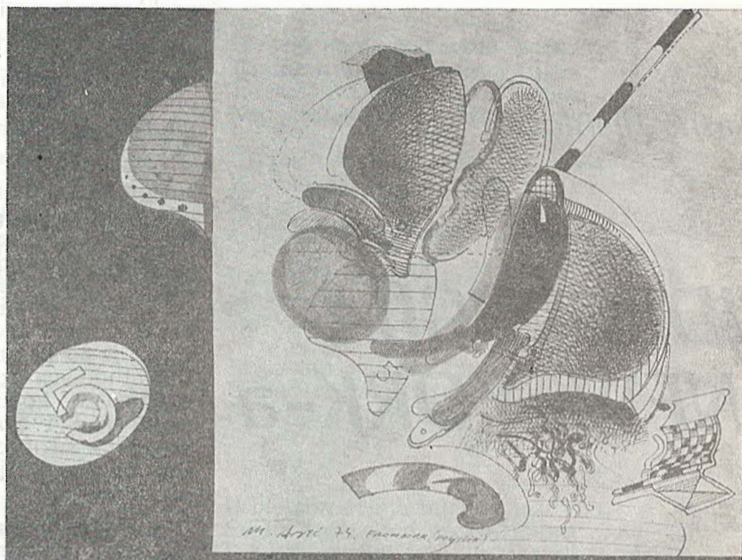
58/a. Legenda o rasapu buva.

Jedna je buva otkrila da ukoliko šest godina ne skaćuće puno, biće u stanju da u šest godina jedamput

skoči nekoliko hiljada puta više nego inače; ona dakle odskoči daleko od svojih drugarica. Tokom godina sve ih je više sledilo njen primer, smatrale su da je umešnije skakati ređe, ali na veću daljinu, nego skakutati češće, no sitno. Tako su se za njih rastojanja skratila, zemaljska lopta se skupila. Strana područja su dospela bliže, a sve je manje privlačilo rodno tle. To je legenda o rasapu buva.

58/b. Sramna povest okupljanja buva. Jednom se srele dve usamljene buve. Na drugom se mestu, opet, srele dve druge usamljene buve. Posvuda su po dve buve nailazile jedna na drugu i ostajale zajedno. Na sve strane su se udruživali sve novi usamljenici, te su se tako grupe namnožile. Kako se to u svemu dešava, grupe se više nisu sretale međusobno.

59. Privlačenje: nestrpljivost jednolikosti.
60. Ono što se putem promene razilazi u nepoistovetljivo — ponavljanje ga označava i vezuje. Ponavljanje: memorija promene.
61. Lupanje srca je mlin i crpka promene.
62. Ubrzanje je mučenička smrt vremena.
63. Otvara se prostor, rađa se vreme.
64. Svest je promenljiv cvet ukorenjen u ponavljanju.
65. Misao koja se događa može da dotakne čitav splet povesti. To je magija.
66. Ono što živi neprekidno obećava smenu, razmenu, promenu.
67. Apsolutna promena: stvaranje.
68. Ubrzanje je olujna prethodnica promene u čijoj se potpunosti nalazi novo.
69. 7., 30., 66. verovatno su zablude.
70. 21., 36. verovatno su istine.

MIKLOŠ ERDEJ (Erdély Miklós)

Rođen 1928. godine u Budimpešti. Tu je maturirao, pohađao Umetničku akademiju, ali stekao — »nažalost«, kako sam kaže. — diplomu inženjera arhitekture. »Imao sam sve: lepu porodicu, odlično rado mesto, prisan dom, od njih sam se krio po espresima, gde se ne mogu stvarati skulpture, već samo pesme. Zapazio sam da samo novine ublažuju čemer, i tako postadoh ubeđen zagovornik novih strujanja. Kasnije sam uvideo da je staro pesništvo izgažen put, a novo pesništvo razgažena cipela. Nadalje: nova poezija je samo onda poezija, ako nije poezija. Za sada sam tu.«

Objavio knjigu poezije KOLLAPSZUS ORV. (Lek. kolaps), Pariz, 1974., za koju sa D. Tandorijem deli Kašakovu nagradu za 1974. godinu. Ovde prevedeni tekst uzet je iz te knjige.

DEZE TANDORI (Tandori Dezső)

Rođen 1938. godine u Budimpešti, gde se školovao, da bi 1962. stekao diplomu profesora mađarskog i nemačkog jezika. Prvu pesmu objavio je relativno kasno, u 22. godini, međutim, od tada redovno publikuje svoju poeziju, kao i veoma uspele i cenjene prevode. 1966. na međunarodnom konkursu PEN kluba za mlade dobio je prvu nagradu. Zastupljen u antologiji mlade mađarske poezije PRVA PESMA, 1968. O nekim aspektima jednog toka njegove poezije prisutnim i u ovom izboru, Janoš Banjai piše: »Nasuprot kompleksu neprozirnosti tradicionalnog pesništva (Tandori) je naglasio dva bitna saznanja, iskustva: 1.) tzv. »suštinska imena« su zanemarljiva, važan je skelet, jer on je još vidljiv, on čini okvir koji obuhvata suštinu, i 2.) moderna pesma je zagonetka i ovu zagonetnost mogu da odraze u osnovi problemske zagonetke istočne zenovske tradicije, tako daleke misaonom nasleđu Evrope.«

Knjige: TÖREDEK HAMLETNEK (Fragment za Hamleta), Budimpešta, 1968. EGY TALÁLT TARGY MEGTISZTITÁSA (Očišćenje jednog nadenog predmeta), Budimpešta, 1973. Za ovu knjigu — iz koje su uzete ovde prevedene pesme — dobio je Kašakovu nagradu za 1974. godinu.

Sa mađarskog prevela
Judita Salgo